

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Uit liefde voor de stiel, ontmoetingsdag voor supervisoren en opleiders

zelfde waardenvol effect kan hebben als vrijwillige leertherapie.

Uit het geroezemoes na de workshops kon ik opmaken dat de trend van het kwetsbare ontmoeten van het plenaire deel zich verder uitrolde over alle workshops. Voor mij was de studiedag vooral geslaagd vanwege zijn verbindend effect. Als supervisor in opleiding overheersten vóór de studiedag de stemmen die zeiden: 'Hoor ik er wel al bij?', 'Heb ik me niet eerst nog meer te verdiepen?', 'Past het wel dat ik hier al rondloop?' Stemmen die – hoe paradoxaal ook – me tijdens en na de studiedag juist verbonden hebben laten voelen. De dag was een aaneenschakeling van ontmoetingen: ontmoeten in de schaamte, in de kwetsbaarheid, in het zoeken, in het afstemmen, in het wankelen, in het twijfelen, in het niet weten, enzovoort.

Kortom, deze studiedag bracht me in verwondering op zoveel verschillende domeinen. Zoals Jan Speetjens in zijn workshop de metafoer binnenbracht: in 'verwondering' zit het woord 'wonder' en het

woord 'wonde'. Deze dag heb ik het wonder 'supervisie' mogen voelen, proeven, ruiken en horen en heb ik gezien hoe de sprekers uit liefde voor hun stiel kwetsbaar in verbinding gingen met zichzelf en de anderen. Ook werd de wonde van het fragiel vakgebied in een huidige maatschappelijk perspectief – waar men steeds meer pasklare antwoorden verlangt – zichtbaar en bespreekbaar gemaakt. Tot slot bevestigde de studiedag me dat supervisie ook 'wanderen', mijn eerste associatief woord met supervisie, mag zijn. Wanderen is het samen verwonderd ronddwalen in de reflectieve ruimte. Laat dat nu net zijn wat er donderdag 14 maart op die zonnige dag in Mechelen gebeurde, en dat uit liefde voor de stiel!

Skrållan De Maeyer is orthopedagoog, gepromoveerd in de psychologie, systeemtherapeut, supervisor in opleiding en werkzaam in groepspraktijk Hestia te Mechelen. E-mail: skrallan_dm@hotmail.com

Genderidentiteit – Systemisch werken voorbij de binariteit

Studiedag van de BVRGS
[Mechelen, 15 maart 2024]

Yves Dingens

David Bowie kwam direct in mijn gedachten toen ik in december van organisator Jill Michiels het thema voor de jaarlijkse studiedag vernam. Eind jaren zestig, begin jaren zeventig was genderidentiteit al een onderwerp dat, voorzichtig, werd besproken. Het was relatief nieuw, kort na mei '68. Het androgyne beeld dat rockster Bowie in zijn expressie naar voren bracht, werd geaccepteerd zonder het label woke te

krijgen. Men zag het eerder als verrassend, creatief, moedig, openhartig en tegelijkertijd ook mysterieus. Er ontstond behoefte aan een verfijndere maatschappelijke definitie van wat voorheen simpelweg 'de twee geslachten' werden genoemd. De verschuiving van strikt binaire naar meer fluïde denkwijzen over genderidentiteit leek destijds weinig maatschappelijke problemen op te leveren. Echter, tijden veranderen. Vijftig jaar later is het thema veel dieper uitgewerkt, maar helaas ook meer gepolariseerd. Nu vindt het de weg naar de hulpverlening, waaronder psychotherapie. Woorden creëren werelden, en dat geldt zeker voor dit onderwerp. Wie navigeert vol vertrouwen door het woud van termen over genderidentiteit? De taal en definities

binnen dit onderwerp zijn nog volop in ontwikkeling en nog lang niet ingeburgerd. Toch willen we op een solide manier aan de slag met dit thema binnen de systemische psychotherapie. Een studiedag over dit onderwerp is dan ook zeer welkom.

De religieuze sfeer van de beelden en geuren in het Diocesaan Pastoraal Centrum te Mechelen roept iets van ambiguïteit op. Het is een uitdaging om genderidentiteit juist in een kerkelijk gebouw tot onderwerp van studie te maken.

De studiedag van de BVRGS ademt een sfeer van openheid en dialoog. Het is een jaarlijks terugkerend, verkwikkend moment. Als systeemwerker ervaar je vaak eenzaamheid in het handelen binnen het paradigma waarin we zijn opgeleid en in de ervaring van hoe psychotherapie kan helpen. Een dag samen met een grote groep die dezelfde zienswijze hanteert, is dan een verademing.

De dagvoorzitter, Jill Michiels, bestuurslid BVRGS en werkzaam in haar eigen privé-praktijk, spreekt open vanuit het eigen gendergevoel en de ervaring een cisgender persoon te zijn. Bij cisgender personen stemmen de genderidentiteit en het toegewezen geboortegeslacht met elkaar overeen. De vraag volgt om oor te hebben voor de diversiteit aan stemmen tijdens deze studiedag. De beleving van de eigen genderdiversiteit en hoe belangrijke anderen daarmee omgaan, is essentieel, gevoelig en kwetsbaar. Het gebruik van inclusieve taal, het tonen van mildheid en het vertrekken vanuit een positie van niet-weten, kan de veiligheid van iedereen – ook in de spreekkamer – vergroten.

Daarna volgt een panelgesprek onder leiding van moderator Jaouad Alloul, veelzijdig kunstenaar en auteur van het boek *De Meisje* (2023), met ook een rijke ervaring in het theater. Hij hanteert een entertainende stijl met humor, waardoor gevoelig-

heid en kwetsbaarheid naast een helende kracht van openheid en waardering voor de sprekers blijven bestaan. Op het podium ontvouwt zich een dialoog tussen mensen met een zeer divers ervaringsveld omtrent hun zoektocht naar de eigen genderidentiteit. Ze zijn niet alleen. Zoals het systemisch betaamt is er evidente spreekruimte voor partners, ouders, kinderen of broers en zussen. Het proces van ontdekking van de eigen genderidentiteit, het ontdekken van het eigen genderbewuste bestaan – en die beleving – krijgt vorm in relaties. Dit wordt geïllustreerd met kleurrijke verhalen. Het zijn echte mensen met een ongevoerd verhaal dat getuigt van moed en kwetsbaarheid, van innerlijke zekerheid te midden van maatschappelijke onwetendheid.

Vanuit hun ervaring delen ze waardevolle inzichten met hulpverleners. 'Ik heb schitterende hulpverlening gezien', zegt een van de sprekers. Wat helpt bij het bespreken van genderidentiteit? Transparantie, jezelf als hulpverlener durven laten zien, verbinding zoeken en contact maken. 'Geen notities nemen, maar echt aanwezig zijn in het moment met je cliënt.' Dit is een bevestiging van longitudinaal onderzoek waaruit blijkt dat de werkrelatie het belangrijkste verschil maakt in psychotherapie. Wat Harlene Anderson (Anderson & Gehart, 2007) *being tentative* noemt, sluit hier voor mij het meest bij aan.

Joz Motmans, coördinator van het Centrum voor Seksuologie en Gender van het UZ Gent, reikt in zijn voordracht een structuur aan waardoor we gemakkelijker taal vinden om de diverse genderaspecten te onderscheiden. Motmans maakt er ons attent op dat het fenomeen niet nieuw is en verwijst naar historische figuren zoals Jeanne d'Arc en naar de taal van niet-westerse culturen, zoals het Indiaanse begrip *two-spirits* als benaming voor stamgenoten

die genderfluïde zijn. Hij maakt een onderscheid tussen enerzijds ‘geslacht’, met de seksekenmerken zoals hormonen, chromosomen en zowel in- als uitwendige geslachtskenmerken, en anderzijds ‘genderidentiteit’, namelijk het innerlijke gevoel van mannelijkheid, vrouwelijkheid en queerheid. Als derde element benoemt hij ‘genderexpressie’, zijnde de manier waarop men zich gedraagt, kleedt, spreekt en beweegt.

Uit zijn historisch overzicht blijkt dat al in 1930 de eerste geslachtschirurgie plaatsvond. Het begrip ‘transseksualiteit’ ontstond in de westerse wereld in de twintigste eeuw. Vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw werd ‘transseksualiteit’ als een stoornis opgenomen in de DSM. Vooral vanaf de jaren negentig ontstond hierop kritiek en in 2007 volgde de lancering van de term ‘transgender’. Het huidige concept van ‘genderidentiteit’ benoemt de innerlijke beleving waarbij transgenderpersonen niet (helemaal) samenvallen met het toegewezen geboortegeslacht. Er is geen eenduidige vaststaande betekenis en binnen de transgendergroep is er veel diversiteit. Die diversiteit benoemen als ‘menselijke variatie’ komt tegemoet aan de wensen van cliënten die omtrent dit thema hulpverlening zoeken. Naast het hanteren van gepaste taal zijn andere belangrijke aandachtspunten voor het werkveld de zeer hoge cijfers voor suïcidaliteit, het bespreken van fertiliteit wanneer transitie ter sprake komt en het advies om niet alleen het genderthema op zich te bespreken, maar alle levensdomeinen aan te raken.

Er werden zeven workshops aangeboden waaruit deelnemers er twee konden kiezen. In de workshop ‘Van safe space naar brave space’ van Greet Essing, systeemtherapeut en -supervisor, werkend in Elan-Groepspraktijk en bij Punt vzw, werden

communicatierichtlijnen benoemd die onder andere vertrouwelijkheid, veiligheid en onderzoek van de eigen privileges (klasse, gender, etniciteit, enzovoort) onder de aandacht brachten. Essing bracht in een solo-rollenspel de inhoud en de emotionele lading van verschillende personages in een post-suïcidepoging gezinsprek naar voor. De complexiteit en kwetsbaarheid werden meer omvattend door het breekbare thema ‘genderidentiteit’ toe te voegen. Ook nuttig was het benoemen van de kwaliteiten van de procesbegeleider, waaronder het behouden van een metaperspectief en het zelf durven stappen in onzekerheid. Als nuttige methodiek werd onder andere verwezen naar de *dialogical practice* van Jaakko Seikkula (2011), die diepgaande dialogen faciliteert. Ook het vertragen van het proces, dankbaarheidsvragen en positieve uitzonderingen, kregen aandacht.

Uwi Van Hauwermeiren is een non-binair persoon, voorvechter van zichtbaarheid, (h)erkenning en acceptatie van genderdiversiteit en inclusie. Die verzorgde een workshop waarin we konden ervaren wat er echt speelt in de belevingswereld van iemand die hun eigen genderidentiteit ontwikkelt. Heel bijzonder was dat. Het was tegelijkertijd een hermeneutische zoektocht waar Van Hauwermeiren ons doorheen leidde. Zowel de wereld als de woorden omtrent genderidentiteit zijn volop in beweging. Daarom is sensitiviteit belangrijk, een voorzichtige benadering van de mens in de consultatiekamer en daarbuiten. Betekenissen van woorden zijn onderhevig aan de tijdgeest, de politieke situatie wereldwijd en de maatschappelijke positie van de zoekende mens in het thema genderdiversiteit.

Terwijl het onderwerp voor mij aanvaarlijk niet vreemd was, werd het aanzienlijk verdiept en verbreed tijdens deze stu-

diedag. Ik leerde dat de aanspreekvorm voor non-binaire personen 'die' en 'hun' is, waardoor ik hen respectvol kan ontmoeten en zij zich erkend voelen in hun menszijn. De emotionele beleving en de veeleisende zoektocht van mensen die zich niet kunnen identificeren met het klassieke binaire patroon, heeft me verrast. De dag werd afgesloten met de gebruikelijke informele borrel in een amicale sfeer, gekenmerkt door opvallend veel openheid in de gesprekken. Zo was deze dag weer een fijn 'thuiskomen' bij de systemische collega's.

Vechten voor de liefde

Studiedag en boekpresentatie EFT België
[Leuven, 22 maart 2024]

Jasmien Peeters

Fietsend door de lente in Leuven zwaai ik naar hartelijke gezichten, wandelende collega's met dezelfde eindbestemming: de EFT-studiedag en boekpresentatie van *Vechten voor de liefde – Een eigenwijze kijk op conflicten en partnergeweld*. Ik kijk ernaar uit om de logica van situationeel partnergeweld dieper te begrijpen: als protest tegen eenzaamheid en onveiligheid. Waar partnergeweld vaak met misprijzen en afwijzing of zelfs afgrijzen wordt bekeken, biedt EFT immers een heel andere bril, met multifocale glazen van mildheid en mededogen.

Even later bekijk ik vertwijfeld en verdwaald Google Maps. Ben ik links of rechts van de zich vertakkende rivier? Waarom is mijn oriëntatievermogen zo &*&#!\$%? Ga ik nog op tijd zijn? Een opmerkelijke hardloper pikt mijn onrust op en jocht me naar de eindbestemming. Geruststellend verzekert hij: 'Da's heel normaal hè, dat ge hier verdwaalt, het is hier niet simpel om de weg te

Yves Dingens is systeempsychotherapeut bij groepspraktijk De Korf te Leopoldsburg – Heppen. E-mail: yves.dingens@gmail.com

Referenties

- Alloul, J. (2023). *De Meisje*. Lannoo.
Anderson, H., & Gehart, D. (Eds.). (2007). *Collaborative therapy – Relationships and conversations that make a difference*. Routledge/Taylor & Francis Group.
Seikkula, J. (2011). Becoming Dialogical – Psychotherapy or a way of life. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 32(3), 179-193.

vinden, met de Dijle.' Met een vrolijke zwaai neemt hij afscheid en ik bedenk dankbaar hoe 'zachte warmte' ont-schaamt, ook als die van een wildvreemde komt.

Terwijl ik dit verslag schrijf, komt het nieuws hard binnen dat Sue Johnson is overleden, de geestelijke moeder van EFT, inspirator van zovelen. Met mij keken honderden EFT'ers ernaar uit om haar in juni 2024 op de EFT World Summit in Haarlem te verwelkomen. Ze vocht tegen kanker en is op 23 april 2024 in Canada overleden.

In de oude kapel van het klooster der Ierse minderbroeders, vind ik een plekje op de eerste rij. Het lentelicht valt door oude glas-in-loodramen op een gevulde zaal. Ik ben betoverd door de fonkelende accessoires van een collega naast mij: gouden oorbellen in de vorm van clitorissen. *Een heel klein beetje oorlog van de Belgische rockband Noordkaap bijt de spits af*. Frontman Stijn Meuris zingt: 'Zou het niet, zou het niet, want dit verdriet gaat veel te diep.'

Eerder schreven Migerode en Sloomaeckers (2020) al een praktische gids voor EFT relatietherapeuten. Jef Sloomaeckers, contextueel systeemtherapeut, supervisor en trainer, specialiseerde zich in EFT en geweld en zoekt naar manieren om part-